

УДК 364-786+796]:355
DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-7786.2024/10-1/5>

Олена ЧУЙКО, д-р психол. наук, проф.
ORCID ID: 0000-0001-7088-0961
e-mail: chuiiko@knu.ua

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Богдан КРУПСЬКИЙ, магістр
ORCID ID: 0000-0002-1741-3667
e-mail: b_krupski@ukr.net

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ПРОВІДНІ МОТИВИ ДО ЗАНЯТЬ СПОРТИВНОЮ РЕАБІЛІТАЦІЄЮ У ВІЙСЬКОВИХ ВЕТЕРАНІВ

Вступ. Проведено аналіз емпіричного дослідження, присвяченого особливостям мотивації до занять спортивною реабілітацією у військових ветеранів. Мета статті полягає у виявленні провідних мотивів до спортивних занять, характеристик внутрішніх і зовнішніх мотивів, причин амотивації до занять спортом. Залучено 91 військового ветерана Сил безпеки та оборони України (81 з них – чоловіки, 10 – жінки).

Методи. Під час дослідження використано методи якісної та кількісної діагностики: анкетування, бесіда, тест "Шкала спортивної мотивації (SMS-28)". Оброблення даних виконано за допомогою методів прикладного тематичного аналізу.

Результати. Встановлено, що переважальними мотивами до занять спортом у військових ветеранів є внутрішні. До провідних серед них належать: прагнення до вдосконалення свого фізичного та психічного здоров'я, можливість самовдосконалення, відновлення здатності до активного життя в соціумі тощо. У структурі зовнішніх мотивів ключове місце належить спонуканням "відповідати очікуванням оточення", спорт постає як "новий життєвий досвід", засіб підвищення самооцінки, а також важлива складова "позаслужбового" життя. Достатньо вираженими є амотиваційні компоненти, що вказують на певне сум'яття, невпевненість, відсутність прагнення домагатися високих результатів у спорті. Причиною цього, можливо, є настанова на заняття спортом як "засіб для відновлення фізичних і психічних ресурсів", а не на "спортивний успіх", що спостерігаємо в середовищі "цивільних" спортсменів. Звідси невпевненість у можливостях і відсутність перспектив щодо кар'єри у спорті, сумніви стосовно можливості поєднання службової діяльності військового та спорту.

Висновки. Викладені результати дослідження вказують на необхідність проведення спеціальних заходів з роз'яснення та мотивування до занять спортивною реабілітацією серед військових ветеранів на всіх етапах реабілітаційного процесу. Важливим компонентом цієї роботи є врахування психологічних особливостей структури мотивації до спортивної діяльності у військових ветеранів. Мотивація на отримання "вікна нових можливостей" через участь у спортивній діяльності, фізичне та психічне благополуччя, соціальні зв'язки, превенція самоізоляції, активна позиція в сімейному і дружньому оточенні – є вагомими мотиваторами впливу на свідомість комбатанта.

Ключові слова: амотивація, військовий ветеран, Ігри Нескорених, комбатант, мотивація, мотиви зовнішні і внутрішні, спорт, спортивна реабілітація.

Вступ

Постановка проблеми. Шлях повернення військового ветерана до мирного (цивільного) життя є психологічно складним, супроводжується низкою поведінкових, фізичних і соціальних проблем, які сукупно становлять загрозу його благополуччю та психічному здоров'ю. Одним із наслідків отримання фізичних або психологічних травм є те, що комбатанти можуть залишитися "застряглими" на певному етапі свого військового життя, де відбулися складні події, що ускладнює продовження їхнього життя змістовним чином після переходу до цивільного життя (Ahem et al., 2015). Масштаби явища повернення комбатантів у цивільне життя не мають аналогів в історії українського суспільства, складність проблеми посилюється відсутністю сформованої та чітко артикульованої ветеранської політики в державі, слабкістю інституцій, що займаються питаннями налагодження й управління процесами реінтеграції та реабілітації, пролонгованістю самого явища, яке в принципі не має "крапки закінчення" й індикаторів його нормалізації.

Серед ефективних реабілітаційних засобів повернення до цивільного життя виділяють спортивну реабілітацію, що має потужний потенціал поліпшення й відновлення фізичного та психічного здоров'я ветеранів і може стати частиною загального лікування та реабілітаційного процесу. Заохочення комбатантів до занять спортом і рекреаційною фізичною активністю є важливим елементом у реабілітаційному процесі, що передбачає розуміння мотиваційних складових занять спортом комбатантами, врахування особливостей психології

"нової ідентичності" ветерана війни (Starling, 2017) у соціумі цивільного життя.

Вивчення та розуміння мотиваційних аспектів занять спортом комбатантами є потрібним не лише з огляду на важливість спорту як інструменту реабілітації, але також і визначення зовнішніх і внутрішніх переваг, які можуть "запустити" процес участі в спорті (його різновидах), які є привабливими для комбатанта, враховуючи його минулий (часто спортивний) бекграунд й інтерес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Спортивна реабілітація є одним із компонентів загального процесу реабілітації ветеранів. У Законах України "Про фізичну культуру і спорт" (Верховна Рада України, 1994) та "Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні" (Верховна Рада України, 2006) термін *спортивна реабілітація* вжито у словосполученні *фізкультурно-спортивна*, і визначено як "систему заходів, розроблених із застосуванням фізичних вправ для відновлення здоров'я особи та спрямованих на відновлення і компенсацію за допомогою занять фізичною культурою та спортом функціональних можливостей її організму для поліпшення фізичного і психологічного стану". В Указі Президента України № 123/2018 "Про підтримку розвитку системи спортивної реабілітації учасників бойових дій, які брали участь в АТО, в заходах щодо забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії РФ в Донецькій і Луганській областях", вживається окремий термін *спортивна реабілітація* і вказується на необхідність як її всебічного розвитку та сприяння, так і міжнародної

© Чуйко Олена, Крупський Богдан, 2024

співпраці у цій галузі за участю держав – членів НАТО і стратегічних партнерів альянсу (Президент України, 2018). Зазначений акцент вказує на підтримку участі ветеранів у міжнародних змаганнях, що проводяться країнами – членами НАТО, серед яких відомі "Ігри Нескорених", до яких Україна долучилась у 2017 р., дебютувавши на змаганнях у Торонто. Ігри Нескорених підтримують українських військовослужбовців і ветеранів на шляху до фізичного відновлення, психологічної реабілітації та соціальної інтеграції, наголошуючи на одному зі своїх основних завдань – формування позитивного світогляду та мотивації до занять спортом та особистого зростання (Чуйко, & Зеленько, 2020). Передбачається, що у 2025 р. Ігри Нескорених будуть проходити у Ванкувері-Вістлері і стануть першими в історії зимовими гібридними Іграми. Учасники візьмуть участь у плаванні, веслуванні на тренажерах, волейболі сидячи, баскетболі на кріслах колісних і регбі на кріслах колісних, включно із новими зимовими видами спорту: гірські лижі, сноуборд, біатлон, бігові лижі, скелетон і керлінг на кріслах колісних.

У 2021 р. Постановою Кабінету Міністрів України затверджено *Державний соціальний стандарт фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни, членів їх сімей та сімей загиблих (померлих) ветеранів війни*, у якому визначено зміст, обсяг, умови та порядок здійснення фізкультурно-спортивної реабілітації, показники її якості, а також принципи надання послуг із фізкультурно-спортивної реабілітації, якими є: доступність, адресність та індивідуальний підхід, конфіденційність інформації, своєчасність і результативність (Кабінет Міністрів України, 2021).

Проведені розвідки з питання впливу спортивної реабілітації на особистість комбатанта і якість його життя вказують на те, що її можна розглядати як альтернативне втручання. Британські дослідники виявили, що, зокрема, змагальний автоспорт є ефективним засобом поліпшення фізичного здоров'я та суб'єктивного благополуччя фізично поранених / інвалідів військових ветеранів (Serfioti, & Hunt, 2021). Серед важливих психологічних і фізичних переваг виявились: посилене почуття виконаного обов'язку, мотивація до життя, можливість спілкування у позамедичному середовищі, сприйняття образу тіла та прийняття більш здорового способу життя. В іншому дослідженні було встановлено, що спортивна або змагальна реабілітація має багато потенційних переваг, що допомогли ветеранам з інвалідністю перейти до їхньої нової ідентичності, що загалом узгоджується з концепцією посттравматичного росту (Tedeschi, & Calhoun, 2004; Harvey et al., 2012). Чинниками руху вперед стали спостереження ветеранів за іншими людьми з подібними або більшими важкими порушеннями, які досягали великих успіхів у спортивній діяльності, а також відновлення зв'язків з іншими військовослужбовцями, які опинились у подібній ситуації, що допомагало долати відчуття самотності й самовільної ізоляції.

В іншому дослідженні щодо виявлення мотивів військових ветеранів до занять спортом було показано, що надзвичайну роль у цьому сенсі відіграють Ігри Нескорених (Invictus Games). Дослідники зауважують, що вони саме й були створені для військових ветеранів, щоб використовувати силу спорту, щоб надихнути на відновлення, підтримку реабілітації та створюють ширше розуміння й повагу. Водночас мотивами участі в Іграх Нескорених є "відновлення зв'язку з попереднім військовим життям" і "бути зразком для наслідування", а

досвід участі в Іграх автори презентують як "життєздатну форму відновлення" (Roberts et al., 2022).

Важливо наголосити, що залучення до спортивної реабілітації військових ветеранів має свої особливості. За всієї очевидності корисності занять спортом, ухвалення рішення особистої участі в ньому можуть мати певні складнощі, причинами яких є "когнітивні оцінки, емоційне переосмислення дії та поведінкові реакції на травму" (Podlog, Heil, & Schulte, 2014). Зокрема, зазначають зміни "самоусвідомлення самоповаги та цінності" (Leddy, Lambert, & Ogles, 1994), в емоційній сфері виникають занепокоєння щодо травми, відчуття невизначеності від того, що чекає попереду, а також побоювання, що поставлені цілі після травми можуть бути нереалізованими (Smith et al., 1993). Зважаючи на все це, психологічний стан військового ветерана (особливо того, який отримав поранення / інвалідність) впливає на якість реабілітаційного процесу, породжуючи страх, сумніви й невпевненість перед майбутнім.

Отже, огляд нормативно-правових і наукових джерел показує, що в Україні формується політика сприяння заняттям спортивною реабілітацією для військових ветеранів, Україна долучена до міжнародного руху розвитку та популяризації спорту як дієвого інструменту відновлення поранених бійців, а участь і залучення військових ветеранів до спортивної реабілітації містить багато потенційних переваг, що дають змогу повернутися до цивільного життя в якісно новому статусі відновлення.

Мета дослідження полягає у вивченні характеру мотивації до занять спортивною реабілітацією у військових ветеранів. Результати дослідження допоможуть розробити психоедукаційні програми для військових ветеранів, що перебувають у реабілітаційному процесі, у частині мотивування їх до занять спортом і рекреаційною фізичною активністю.

Методи

У публікації були використані: метод анкетування, тест "Шкала спортивної мотивації (SMS-28); опрацювання отриманих даних відбувалося за допомогою прикладного тематичного аналізу. Для збирання інформації обрано онлайн-інструмент "Google Forms".

Результати

Вибірку дослідження сформували 91 військовий ветеран Сил безпеки та оборони України, серед яких: 34 особи рядового складу, 31 особа сержантського складу, 5 осіб вищого сержантського складу, 9 осіб молодшого офіцерського складу, 12 осіб старшого офіцерського складу; з них: 81 чоловіків, 10 жінок. У цивільному шлюбі перебувають 71,4 % респондентів, 6,6 % – у громадянському шлюбі, 8,8 % є розлученими, 13,2 % неодружені (або незаміжні). 62,6 % респондентів мають поранення, у 39,6 % респондентів статус особи з інвалідністю. Серед респондентів 37,4 % перебувають на службі в армії або військових формуваннях, 62,6 % – цивільна особа (звільнена в запас).

З'ясувалось, що 88 % респондентів мали досвід занять спортом у минулому. Серед видів спорту були зазначені: командні види спорту (22 %); легка атлетика (17,6); контактні види спорту, єдиноборства (15,4); важка атлетика (12); плавання (5,5); велоспорт (3,3 %). Ще 7,7 % опитуваних респондентів повідомили, що займалися різноманітними видами фізичної активності.

Під час складання анкети на визначення провідних мотивів до занять спорту комбатантами ми керувались поділом мотивів на три типи: *соціальний мотив (1)* – бажання бути в соціумі, у якому соціальна підтримка і приналежність є важливими механізмами ресоціалізації;

психологічний (2), як бажання отримати задоволення і позитивні емоції, піднесення, стан успіху; *мотив фізичного вдосконалення і психічне здоров'я* (3) – прагнення покращити фізичний стан, мати досконаліше тіло, розвинути фізичні якості, турбота про здоров'я.

Результати прямого ранжування відповідей анкети щодо провідних мотивів комбатантів до занять спортивною реабілітацією виявили найбільш вагомі мотиви в порядку зменшення значущості (див. табл. 1).

Таблиця 1

Переважальні мотиви до занять спортом комбатантами

Рангове місце	Провідні мотиви до занять спортом	Тип мотиву	Кількість виборів, %
1	Поліпшити фізичний і психічний стан	3	68
2	Повернутись до активного життя в соціумі	1	61
3	Загартувати характер, підвищити самооцінку	2	60
4	Покращити зовнішній вигляд тіла	3	58
5	Завести нові знайомства, потрапити до спільноти однодумців	1	58
6	Відновити здоров'я	3	56
7	Відволіктися від буденності, знайти щось нове	2	54
8	Потрапити на Всеукраїнські (Міжнародні) змагання для ветеранів	1	39
9	Уникнути шкідливих звичок	3	37
10	Отримати задоволення від тренувань	2	35
11	Отримати нагороди	1	34
12	Побороти лінощі	2	27

Як видно з табл. 1, усі групи мотивів рівномірно розподілені за шкалою ранжування, наприклад, першу трійку займають усі представлені типи мотивів: *мотив фізичного вдосконалення і психічне здоров'я*: "поліпшити фізичний і психічний стан", *соціальний мотив*: "повернутись до активного життя" та *психологічний*: "загартувати характер, підвищити самооцінку". Водночас середньостатистична величина розподілу відповідей показує, що переважальним у групі мотивів є мотив фізичного вдосконалення та психічне здоров'я (37,3 %), далі йдуть соціальний мотив (32,7) і психологічний (29,9 %). Отриманий результат показує, що надання переваги мотиву фізичного вдосконалення та психічного здоров'я комбатантами, як провідного під час занять спортом, чітко збігається із цілями спортивної реабілітації, яка слугує, насамперед, завданням відновлення фізичного та психічного благополуччя.

Другу частину дослідження було присвячено виявленню характеру мотивації до занять спортом у комбатантів за допомогою опитувальника SMS-28 (Шкала спортивної мотивації) (Чопко, 2024), що оцінює сім типів мотивації людей до занять спортом. Вона спирається на структурну модель спортивної мотивації, запропоновану вченими Люком Пеллетье і Робертом Валлерандом, що охоплює три компоненти: внутрішня або справжня мотивація, зовнішня мотивація, демотивація/амотивація (сукупний вплив зовнішніх і внутрішніх факторів, що зменшують мотивацію заняттям спортом).

Не зупиняючись на детальному аналізі отриманих результатів за кожним пунктом опитувальника, усе ж зацентруємо увагу на переважальних тенденціях і характеристиках мотиваційних структур, виявлених під час дослідження.

Аналіз внутрішньої або справжньої мотивації показує, що у всіх трьох категоріях – "емоційне збудження", "пізнання" та "досягнення, самовдосконалення" – частота виборів тверджень "зовсім не відповідає", "не відповідає", "швидше не відповідає", є істотно нижчою, аніж

стверджувальних тверджень (16 % проти 94 %), що загалом вказує на достатню вираженість внутрішньої мотивації. Водночас категорія "досягнення, самовдосконалення" отримала найбільшу частку стверджувальних виборів (40 %), а серед запитань цієї категорії відповідь "заради задоволення, що мені приносить захопливий життєвий досвід", отримала найбільшу кількість тверджень "помірно відповідає", "швидше відповідає", "відповідає", "повністю відповідає" (27 %). Аналіз внутрішньої мотивації за іншими категоріями показав, що в категорії "емоційне збудження" (34 % стверджувальних виборів), відповідь "тому що мені подобається відчуття повного занурення в справу" виявилась найбільш актуалізованою (26,5 %), а в категорії "пізнання" (26 % стверджувальних виборів) твердження "задля задоволення від відкриття нових методик тренування" отримало найбільшу частку стверджувальних відповідей (30 %).

Отже, можна передбачити, що головну інтенцію внутрішньої мотивації комбатантів формує прагнення до досягнень та можливість самовдосконалення, спорт у цьому сенсі стає місцем і засобом на цьому шляху. Більше того, занурення в цю справу (а не епізодичні, чи нерегулярні дії), постають у якості важливого джерела успіху і мотивації. І в цьому сенсі, відкриття себе нового ("нова самоідентифікація") можлива за умови нових методик тренування, нових методик, технік адаптованих, під особливості психофункціонального стану комбатанта в теперішній момент часу.

Аналіз зовнішньої мотивації показує, що серед трьох компонентів "ідентифікація, приналежність", "сприйняття ставлення інших", "зовнішнє регулювання" найбільше стверджувальних виборів має компонент "сприйняття ставлення інших" (42 %), натомість "зовнішнє регулювання" лише 18 %. У категорії "сприйняття ставлення інших" твердження "тому що це просто необхідно, займатися спортом, щоб бути у формі" отримало найбільшу кількість стверджувальних відповідей (31,3 %); у категорії "ідентифікація,

приналежність" найбільшу кількість стверджувальних відповідей отримало твердження, що "спорт є найкращим способом, розвитку інших аспектів своєї особистості" (28 %); у категорії "зовнішнє регулювання" найбільшу кількість стверджувальних відповідей отримали твердження: "це допомагає мені здобути повагу знайомих" і "люди з мого оточення вважають, що важливо бути у формі" (по 37 %).

Отже, виявлені маркери вказують, що зовнішня мотивація до занять спортом комбатантів підтримується орієнтацією на зовнішнє оточення, на інших людей, сприйняття яких є важливим для нього. Це дає змогу отримати повагу від людей і їхнє схвалення. Відповідно, "бути у формі", це головний рушій до занять спортом, що до того ж, сприяє розвитку інших аспектів особистості,

які, можна передбачити, зазнають змін і розвитку в ситуаціях переживання кризи й відновлення

На рис. 1 відображені порівняння показників зовнішньої і внутрішньої мотивації за компонентами у кожній із груп. Очевидним (як показує рисунок), є переважання внутрішньої мотивації над зовнішньою, що вказує на важливість самостійного обрання цілей комбатантами, наявність внутрішніх прагнень і стимулів, які мають найбільшу цінність "тут і зараз" або в тривалій перспективі. Ба більше, рисунок засвідчує, що в структурі зовнішньої мотивації компонент "зовнішнє регулювання" має найменше значення, і це лише доводить факт, що спорт для комбатантів має поставати як певна цінність, що не регламентується зовнішніми стимулами й вимогами.

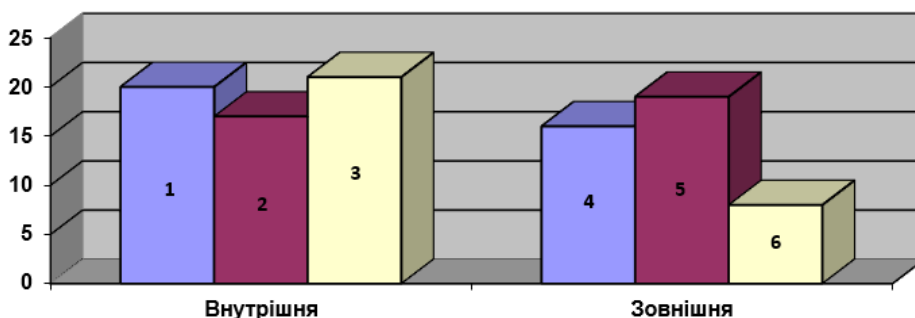

Рис. 1. Порівняння показників внутрішньої і зовнішньої мотивації: (відчуття емоційного збудження (1, 13, 18, 25); 2 – пізнання (2, 4, 23, 27); 3 – досягнення, самовдосконалення (8, 12, 15, 20); 4 – ідентифікація, принадлежність (7, 11, 17, 24); 5 – сприйняття відношення інших (9, 14, 21, 26); 6 – зовнішнє регулювання (6, 10, 16, 22)

На рис. 2 представлено розподіл відповідей за шкалою "Амотивація", яка показує, що більшість стверджувальних відповідей маркувалися як "зовсім не відповідає", "не відповідає", "швидше не відповідає" (67%). Це, зі свого боку, вказує, що комбатанти

виявляють достатньо високий рівень невпевненості щодо занять спортом, піддаються сумнівам, їм важко визначитися з конкретними цілями щодо свого майбутнього в цій царині.

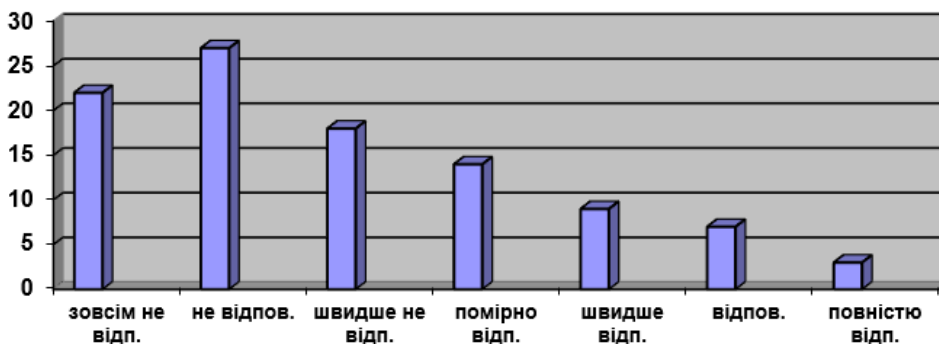

Рис. 2. Розподіл відповідей за шкалою "амотивація" у комбатантів

Найбільше заперечень отримало твердження "у мене таке відчуття, що я не здатен досягти успіху в цьому виді спорту" (30 %), що підтверджує загальну тенденцію та сумніви. Також, як видно із рис. 2, твердження "повністю відповідає" представлено у відповідях слабо (3 %), що також вказує на невпевненість у мотивах занять спортом і ваганнями щодо перспектив у цьому напрямі.

Дискусія і висновки

За результатами дослідження виявлено, що переважальними мотивами у структурі мотивації до занять

спортом є мотиви внутрішні, серед яких прагнення до вдосконалення свого фізичного та психічного здоров'я, можливість самовдосконалення, відновлення здатності до активного життя в соціумі є провідними. В осіб з переважальною внутрішньою мотивацією спорт постає як "новий життєвий досвід", засіб підвищення самооцінки, а також важлива складова "позаслужбового" життя. До зовнішніх мотивів, які поступаються місцем перед внутрішніми, насамперед належать ті мотиви, що спонукають військових ветеранів відповідати очікуванням людей, що їх оточують. Можна припустити, що наявні

очікування щодо "особливої поведінки військового", якого вирізняють мужність, витривалість, гарт, хороша фізична форма. Орієнтація на досягнення у спорті, мотиви потрапляння в команди зі змагальних перегонів українського і міжнародного рівня виявлені були, але вони не зафіксовані як провідні.

Водночас за результатами дослідження виявлено достатньо виражені амотиваційні компоненти, що вказують на певні сум'яття, невпевненість, відсутність прагнення домагатися високих результатів у спорті. Причиною цього, можливо, є настанова на заняття спортом як засобу для відновлення фізичних і психічних ресурсів, а не на спортивний успіх, що спостерігаємо в середовищі "цивільних" спортсменів. Звідси невпевненість у можливостях і відсутність перспектив щодо кар'єри у спорті, сумніви щодо можливості поєднання службової діяльності військового і спортивної діяльності. Припускаємо, що частина амотиваційних відповідей належить ветеранам, які отримали поранення і мають статус інвалідності (в опитуванні їх брало участь 40 %), оскільки мотив на заняття спортом за допомогою "нових методик тренування" виявився значущим, а звідси й перестороги та сумніви щодо фізичних обмежень і ресурсів на подолання бар'єрів у заняттях спортом у ветеранів з інвалідністю.

У зв'язку із цим, перспективним напрямом спортивної реабілітації, на нашу думку, є розвиток адаптивного спорту, за якого окремі види спорту спеціально адаптуються під конкретну групу осіб з інвалідністю. Досвід упровадження адаптивного спорту в Україні є, зокрема активно розвивають адаптивний футбол, волейбол, баскетбол й інші види спорту для осіб з інвалідністю Українська асоціація футболу (УАФ) та Національний комітет спорту інвалідів України.

Отримані результати дослідження вказують на необхідність проведення спеціальних заходів з роз'яснення та мотивування до занять спортивною реабілітацією серед військових ветеранів на всіх етапах реабілітаційного процесу. Важливим компонентом цієї публікації є врахування психологічних особливостей структури мотивації до спортивної діяльності у військових ветеранів. Мотивація на отримання вікна нових можливостей через участь у спортивній діяльності, фізичне та психічне благополуччя, соціальні зв'язки, превенція самоізоляції, активна позиція в сімейному і дружньому оточенні – є вагомими "мотиваторами" впливу на свідомість комбатанта.

Важливою, з огляду на це, є спеціальна підготовленість клінічних соціальних працівників, соціальних реабілітологів щодо упровадження функції роз'яснення і переконання, проведення психоедукаційних сесій щодо популяризації спортивної реабілітації та відпрацювання механізмів залучення до спортивної діяльності.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні ефективних інструментів мотивування військових ветеранів до спортивної реабілітації на індивідуальному і груповому рівнях, та їхня апробація.

Внесок авторів: Олена Чуйко – концептуалізація, методологія дослідження, інтерпретація та наліз результатів, написання оригінальної чернетки; Богдан Крупський – аналіз джерел, збір емпіричних даних, математична обробка даних.

Список використаних джерел

- Верховна Рада України. (1994). *Закон України "Про фізичну культуру і спорт"* № 3808-XII від 24.12.1993. <https://ips.ligazakon.net/document/T380800>
- Верховна Рада України. (2006). *Закон України "Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні"*. № 2961-IV. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>

Кабінет Міністрів України. (2021). *Постанова № 1188 "Про затвердження Державного соціального стандарту фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни, членів їх сімей та сімей заєблих (померлих) ветеранів війни"*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1188-2021-%D0%BF#Text>

Президент України. (2018). *Указ Президента України № 123/2018 "Про підтримку розвитку системи спортивної реабілітації учасників бойових дій, які брали участь в антитерористичній операції, у заходах із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної ааресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях"*. <https://www.president.gov.ua/documents/1232018-24134>

Чопко, Х. Б. (2024). Адаптація опитувальника SMS-28 (Шкала спортивної мотивації) українською мовою: Результати конфірматорного та експлораторного аналізу, перевірки внутрішньої узгодженості (повторне дослідження). *Габітус*, 60, 185–189. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.60.29>

Чуйко, О. В., & Зеленько, А. С. (2020). *Спортивна реабілітація в Україні: досвід упровадження. У Військова психологія у вимірах війни і миру: проблеми, досвід, перспективи* (с. 149–151). Київський національний університет імені Тараса Шевченка. https://psy.knu.ua/files/pdf/web/download/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D1%82%D0%B5%D0%B7_%D0%92%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F_2020.pdf

Ahern, J., Worthen, M., Masters, J., Lippman, S., Ozer, E., & Moos, R. (2015). *The Challenges of Afghanistan and Iraq Veterans' Transition from Military to Civilian Life and Approaches to Reconnection*. <https://escholarship.org/uc/item/8j25083t>

Harvey, Z. T., Loomis, G. A., Mitsch, S., Murphy, I. C., Griffin, S. C., Potter, B. K., & Pasquina, P. (2012). Advanced rehabilitation techniques for the multi-limb amputee. *Journal of Surgical Orthopaedic Advances*, 21(1), 50–57. https://www.researchgate.net/publication/221880229_Advanced_rehabilitati/on_techniques_for_the_multi-limb_amputee

Leddy, M. H., Lambert, M. J., & Ogles, B. M. (2013). Psychological consequences of athletic injury among high-level competitors. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 15(4), 347–354. <https://doi.org/10.1080/02701367.1994.10607639>

Podlog, L., Heil, J., & Schulte, S. (2014). Psychosocial factors in sports injury rehabilitation and return to play. *Physical Medicine and Rehabilitation Clinics of North America*, 25(4), 915–930. <https://doi.org/10.1016/j.pmr.2014.06.011>

Roberts, G. A., Arnold, R., Gillison, F., Colclough, M., & Bilzon, J. (2022). Predictors of military veterans' engagement in bespoke recovery pathways and health and well-being outcomes. *Rehabilitation Psychology*, 67(1), 79–89. <https://doi.org/10.1037/rep0000423>

Serfioti, D., & Hunt, N. (2021). Extreme sport as an intervention for physically injured military veterans: The example of competitive motorsport. *Disability and Rehabilitation*, 44(24), 7566–7574. <https://doi.org/10.1080/09638288.2021.1985630>

Smith, A. M., Stuart, M. J., Wiese-Bjornstal, D. M., Milliner, E. K., O'Fallon, W. M., & Crowson, C. S. (1993). Competitive athletes: Preinjury and postinjury mood state and self-esteem. *Mayo Clinic Proceedings*, 68(10), 939–947. [https://doi.org/10.1016/S0025-6196\(12\)62265-4](https://doi.org/10.1016/S0025-6196(12)62265-4)

Starling, B. (2017). *Unconquerable: The Invictus spirit* (Paperback). HarperCollins.

Tedeschi, R. G., & Calhoun, L. G. (2004). Posttraumatic growth: Conceptual foundations and empirical evidence. *Psychological Inquiry*, 15(1), 1–18. https://doi.org/10.1207/s15327965pli1501_01

References

- Ahern, J., Worthen, M., Masters, J., Lippman, S., Ozer, E., & Moos, R. (2015). *The Challenges of Afghanistan and Iraq Veterans' Transition from Military to Civilian Life and Approaches to Reconnection*. <https://escholarship.org/uc/item/8j25083t>
- Cabinet of Ministers of Ukraine. (2021). *Resolution No. 1188 "On the Approval of the State Social Standard for Physical and Sports Rehabilitation of War Veterans, Their Family Members, and Families of Deceased (Deceased) War Veterans"* [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1188-2021-%D0%BF#Text>
- Chopko, K. B. (2024). Adaptation of the SMS-28 questionnaire (Sports motivation scale) into ukrainian: results of confirmatory and exploratory analysis, internal consistency check (re-examination). *Habitus*, 60, 185–189 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.60.29>
- Chuyko, O. V., & Zelenko, A. S. (2020). *Sports rehabilitation in Ukraine: Experience of implementation*. In *Military psychology in the dimensions of war and peace: Problems, experience, perspectives* (pp. 149–151). Taras Shevchenko National University of Kyiv [in Ukrainian]. https://psy.knu.ua/files/pdf/web/download/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D1%82%D0%B5%D0%B7_%D0%92%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F_2020.pdf
- Harvey, Z. T., Loomis, G. A., Mitsch, S., Murphy, I. C., Griffin, S. C., Potter, B. K., & Pasquina, P. (2012). Advanced rehabilitation techniques for the multi-limb amputee. *Journal of Surgical Orthopaedic Advances*, 21(1), 50–57. https://www.researchgate.net/publication/221880229_Advanced_rehabilitati/on_techniques_for_the_multi-limb_amputee

Leddy, M. H., Lambert, M. J., & Ogles, B. M. (2013). Psychological consequences of athletic injury among high-level competitors. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 15(4), 347–354. <https://doi.org/10.1080/02701367.1994.10607639>

Podlog, L., Heil, J., & Schulte, S. (2014). Psychosocial factors in sports injury rehabilitation and return to play. *Physical Medicine and Rehabilitation Clinics of North America*, 25(4), 915–930. <https://doi.org/10.1016/j.pmr.2014.06.011>

Roberts, G. A., Arnold, R., Gillison, F., Colclough, M., & Bilzon, J. (2022). Predictors of military veterans' engagement in bespoke recovery pathways and health and well-being outcomes. *Rehabilitation Psychology*, 67(1), 79–89. <https://doi.org/10.1037/rep0000423>

Serfioti, D., & Hunt, N. (2021). Extreme sport as an intervention for physically injured military veterans: The example of competitive motorsport. *Disability and Rehabilitation*, 44(24), 7566–7574. <https://doi.org/10.1080/09638288.2021.1985630>

Smith, A. M., Stuart, M. J., Wiese-Bjornstal, D. M., Milliner, E. K., O'Fallon, W. M., & Crowson, C. S. (1993). Competitive athletes: Preinjury

and postinjury mood state and self-esteem. *Mayo Clinic Proceedings*, 68(10), 939–947. [https://doi.org/10.1016/S0025-6196\(12\)62265-4](https://doi.org/10.1016/S0025-6196(12)62265-4)

Starling, B. (2017). *Unconquerable: The Invictus spirit* (Paperback). HarperCollins.

Tedeschi, R. G., & Calhoun, L. G. (2004). Posttraumatic growth: Conceptual foundations and empirical evidence. *Psychological Inquiry*, 15(1), 1–18. https://doi.org/10.1207/s15327965pli1501_01

Verkhovna Rada of Ukraine. (1994). *Law of Ukraine "On Physical Culture and Sports"* № 3808-XII from 24.12.1993 [in Ukrainian]. <https://ips.ligazakon.net/document/T380800>

Verkhovna Rada of Ukraine. (2006). *Law of Ukraine "On the Rehabilitation of Persons with Disabilities in Ukraine"* № 2961-IV. [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>

Отримано редакцією журналу / Received: 21.12.24

Прорецензовано / Revised: 07.01.25

Схвалено до друку / Accepted: 17.01.25

Olena CHUIKO, DSc (Psychol.), Prof.

ORCID ID: 0000-0001-7088-0961

e-mail: chuiko@knu.ua

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Bogdan KRUPSKI, Master of Arts

ORCID ID: 0000-0002-1741-3667

e-mail: b_krupski@ukr.net

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

LEADING MOTIVES FOR ENGAGEMENT IN SPORTS REHABILITATION AMONG MILITARY VETERANS

Background. The article is devoted to the analysis of an empirical study devoted to the specifics of motivation for sports rehabilitation among military veterans. The purpose of the article was to identify the leading motives for sports, characteristics of internal and external motives, reasons for motivation for sports.

Methods. 91 military veterans of the Security and Defense Forces of Ukraine (81 men, 5 women) were involved. Qualitative and quantitative diagnostic methods were used: questionnaires, interviews, the Sports Motivation Scale (SMS-28) test and were analyzed using the methods of applied thematic analysis.

Results. The presented results of the study indicate the need for special measures to explain and motivate sports rehabilitation among military veterans at all stages of the rehabilitation process. An important component of this work is considering the psychological features of the structure of motivation for sports activities among military veterans. Motivation to obtain a "window of new opportunities" through participation in sports activities, physical and mental well-being, social ties, prevention of self-isolation, active position in family and friendly environment – are significant "motivators" of influence on the consciousness of the veterans.

At the same time, according to the results of the study, sufficiently pronounced motivational components were found, which indicate certain confusion, insecurity, lack of desire to achieve high results in sports. The reason for this may be the attitude towards sports as a "means for restoring physical and mental resources", and not for "sports success", which occurs among "civilian" athletes. Therefore, there is a lack of confidence in the possibilities and a lack of prospects for a career in sports, doubts about the possibility of combining official activities with military and sports activities.

Conclusions. According to the results of the study, it was found that the predominant motives in the structure of motivation for sports are internal motives, among which the desire to improve one's physical and mental health, the possibility of self-improvement, and the restoration of the ability to lead an active life in society are the leading ones. For people with predominant internal motivation, sport appears as a "new life experience", a means of increasing self-esteem, as well as an important component of "non-work" life. Among external motives, those that encourage veterans to meet the expectations of others were identified. It can be assumed that there are expectations regarding the "special behavior of a military man", who is characterized by courage, endurance, hardiness, good physical shape. Orientation towards achievements in sports, motives for getting into teams from competitive races of the Ukrainian and international level were revealed, but they were not recorded as the leading ones.

Keywords: combatant, external and internal motives, military veteran, motivation, sport, sports rehabilitation.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.